

Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování

Studijní text

Autor: Mgr. Pavlína Szöke

Konzultant: Mgr. Radka Krejčí

Ostrava 2019

VISK VEŘEJNÉ
INFORMAČNÍ SLUŽBY
KNIHOVEN

Odborná způsobilost	Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování
Profesní kvalifikace	Samostatný knihovník akvizitér (<i>kód: 72-011-R</i>) Samostatný knihovník katalogizátor (<i>kód: 72-008-R</i>) Samostatný knihovník metodik (<i>kód: 72-020-R</i>) Samostatný knihovník v knihovně pro děti (<i>kód: 72-021-R</i>) Samostatný referenční knihovník (<i>kód: 72-009-R</i>)
Kvalifikační úroveň	6
Klíčová slova	Informace, bibliografické informace, faktografické informace, vyhledávání, volně dostupné zdroje, katalogy, databáze
Anotace	Tato studijní opora se zabývá problematikou vyhledávání bibliografických a faktografických informací z různých specializovaných elektronických informačních zdrojů

Tvorba studijních textů je realizována za finanční podpory Ministerstva kultury České republiky v rámci projektu Veřejné informační služby knihoven (VISK 1).

Zkouška z odborné způsobilosti **Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování** má 5 částí, zkoušený musí splnit tato kritéria hodnocení:

Kritéria hodnocení		Způsob ověření
a	Určit selekční údaje v bibliografickém záznamu dvou kartografických dokumentů	Praktické předvedení
b	Vyhledat bibliografický záznam tří hudebnin v OPAC (Online Public Access Catalogue) Národní knihovny České republiky	Praktické předvedení
c	Vyhledat zadané digitalizované dílo ve zvolené volně přístupné digitální knihovně rukopisů a starých tisků	Praktické předvedení
d	Vyhledat ve volně přístupných zdrojích plný text konkrétního paragrafu platného zákona podle zadání	Praktické předvedení
e	Identifikovat, vyhledat a ověřit ve dvou volně přístupných zdrojích základní biografické údaje o osobnosti, která působila v politice, vědě, kultuře a společnosti v Českých zemích v 19. století	Praktické předvedení

Tento text pro vás připravila Mgr. Pavlína Szöke, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, szoke@svkos.cz

Text konzultovala Mgr. Radka Krejčí, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě, krejci@svkos.cz

OBSAH

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍHO TEXTU	5
1 VYHLEDÁVÁNÍ INFORMACÍ	6
1.1 Vyhledávání bibliografických informací	6
1.2 Typologie dokumentů	9
2 DATABÁZE A PORTÁLY PRO VYHLEDÁVÁNÍ BIBLIOGRAFICKÝCH INFORMACÍ	10
2.1 Souborný katalog ČR	10
2.2 ANL (databáze článků)	14
2.3 Česká národní bibliografie (ČNB)	14
2.4 Centrální portál knihoven (CPK)	15
2.5 Zdravotnické databáze	17
2.5.1 Medicínská virtuální knihovna	17
2.5.2 PUBMED	19
3 DIGITÁLNÍ KNIHOVNY	20
3.1 Digitální knihovna ČR	20
3.2 DK Národní knihovny v Praze	21
3.3 DK Moravskoslezského kraje	22
3.4 Manuscriptorium	22
4 INFORMAČNÍ ZDROJE PRÁVNÍCH INFORMACÍ	24
4.1 ASPI	24
4.2 Beck – online	24
4.3 Codexis	24
4.4 Zákony pro lidi	24
SHRNUTÍ STUDIJNÍHO TEXTU	26

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍHO TEXTU

ÚVOD

Tato studijní opora se zabývá vyhledáváním informací v bibliografických nebo plnotextových databázích a identifikací relevantních dokumentů. Pomůže uživateli definovat jeho informační potřebu a naučí jej nasměrovat ke správnému informačnímu zdroji.

PO PROSTUDOVÁNÍ STUDIJNÍHO TEXTU BUDETE UMĚT

- orientovat se v informačních zdrojích,
- vyhledat informace ze specializovaných zdrojů,
- ověřit vyhledané údaje.

KLÍČOVÁ SLOVA STUDIJNÍ OPORY

elektronické informační zdroje, katalogy, databáze, digitální knihovny, typologie dokumentů, Souborný katalog, bibliografické informace, faktografické informace

1 VYHLEDÁVÁNÍ INFORMACÍ

Dle Terminologické databáze knihovnictví a informační vědy chápeme pojem vyhledávání informací jako „činnost, jejímž cílem je identifikace relevantních dokumentů nebo informací v informačních zdrojích (např. v plnotextových nebo bibliografických databázích)“.

Uživatelé nejsou obvykle schopni definovat svou informační potřebu. Nevědí, co hledají, nedokážou říci, s jakým cílem čtou konkrétní text. Tento problém podle našeho mínění vyrůstá z nadbytku informací a z neustále rostoucích možností výběru zájmů. Uživatelé pak čtou články pasivně, nehledají v nich otázky na konkrétní odpovědi, nevybírají je v kontextu svého zájmu, ale čtou takřka vše, co jim přijde pod ruku.

Vývoj vyhledávacích nástrojů na www ukazuje, že hledání směřuje k integraci, maximálnímu zjednodušení a zároveň k nabídce co nejvíce rozšiřujících služeb (hledání obrázků, souborů, zpravodajství atd.). Nezanedbatelným faktorem je také rychlost hledání.

Elektronických informačních zdrojů je – z pohledu uživatelů – příliš mnoho a jsou různé. Pro každý takový zdroj je třeba vědět, co v něm lze nalézt, a znát jeho vyhledávací mechanismy a omezení. Hledání však často probíhá v časovém tlaku, kdy uživatelé nemají čas zjišťovat, co který zdroj nabízí.

ÚKOL

Vyhledejte a ověřte ve dvou volně dostupných zdrojích základní biografické údaje o českém biologovi Janu Evangelistovi Purkyně. Konkrétně datum narození a místo úmrtí.

1.1 Vyhledávání bibliografických informací

Chceme-li úspěšně vyhledávat informační zdroje v nejrůznějších katalozích knihoven, v databázích českých i zahraničních či ve vyhledávacích a rozcestnících na webu, je třeba si osvojit určitou **řešeršní strategii**. Ta se skládá z následujících kroků:

- **Slovní formulace dotazu**, popř. dotazů. Je potřeba si ujasnit, co vlastně chceme nalézt. Například hledáme informační zdroje s tematikou letounů pro výcvik pilotů.
- **Výběr vhodných klíčových slov, deskriptorů či předmětových hesel** – v tomto případě budeme hledat následující slovní spojení (pouze v češtině): cvičné letouny, piloti and výcvik, letadla and piloti.

- **Předběžná formulace dotazu** a rozhodnutí, zda použijeme základní, či rozšířené vyhledávání.
- **Vytipování katalogů, databází či jiných vyhledávacích služeb**, ve kterých budeme dotaz vyhledávat. Zde je nutno zdůraznit, že je při prvním vstupu do katalogů a databází vhodné prostudovat nápovědu zvolenýchází dat, hovoříme o tzv. bibliografické heuristice.
- **Zhodnocení výsledku vyhledávání** relevantních informačních zdrojů, při nespokojenosti s množstvím relevantních zdrojů je potřeba dotaz upravit.

Pro vaše profesionální vyhledávání je potřeba se seznámit s **rozšířeným vyhledáváním** pomocí základních booleovských operátorů AND, OR, NOT, které vlastně spojují slova do vztahů odpovídajících požadované formulaci konkrétního dotazu.

Při vyhledávání je nutné si dát pozor na různé formy pravopisu, homonyma a synonyma, slova nadřazená a podřazená.

Operátor AND (a zároveň) použijeme tehdy, pokud chceme dotaz **zúžit**. Operátor AND zajistí, aby se ve vyhledaných bibliografických záznamech vyskytovaly všechny výrazy současně. Například: *tepelná vodivost* – systém vyhledá nejprve dvě množiny, první množina bibliografických záznamů bude obsahovat odkazy na všechny záznamy, v nichž se vyskytuje slovo *tepelná*, druhá množina pak bude obsahovat bibliografické záznamy, v nichž je obsaženo slovo *vodivost*. Poté systém porovná obě množiny, identifikuje bibliografické záznamy se současným výskytem obou hledaných termínů a vytvoří z nich množinu třetí, kterou vám předloží jako výsledek hledání – tedy v tomto případě *tepelnou vodivost*.

Operátor OR (nebo) dotaz **rozšiřuje**. Chcete-li zajistit, aby se ve vyhledaných záznamech vyskytovalo alespoň jedno ze zadaných slov, pak použijte operátor OR. Vyplatí se použít hlavně tehdy, když systém například prohledává výrazy přirozeného jazyka, dá se proto předpokládat výskyt synonym, příbuzných slov, ale i různých pravopisných forem.

PŘÍKLAD:

- *color OR colour,*
- *fyzika OR fysika,*
- *brailovo písmo OR braillovo písmo atd.*

Systém vyhledá všechny bibliografické odkazy na dokumenty, ve kterých se vyskytuje alespoň jedno ze dvou uvedených slov. Mějte na paměti, že systém vyhledá 1. termín nebo 2. termín, ale současně i všechna slovní spojení, která

by vám vyhledal při spojení obou hledaných slov operátorem AND. Tento operátor používejte tehdy, potřebujete-li provést vyčerpávající přípravu v případě, že hledáte informační zdroje na málo frekventované téma.

Operátor NOT („ne“) **odstraňuje** při vašem hledání **nežádoucí dokumenty**, výrazně tedy zmenšuje vyhledanou množinu bibliografických záznamů.

PŘÍKLAD:

odpady NOT odpadní vody – systém vyhledá odkazy na dokumenty, ve kterých se vyskytuje první slovo, ale nikoliv druhé slovní spojení. Operátor NOT používejte velmi opatrně.

Kromě booleovských operátorů je možno použít znaky pro rozšíření. Nejčastěji se můžeme setkat s těmito: *, ?, %, # aj.

Použití jednotlivých znaků se může v různých vyhledávacích systémech lišit, proto je nutné si vždy prostudovat nápovědy.

Příklad: pro různé tvary téhož termínu použijeme **hvězdičku*** pro pravostranné či levostranné rozšíření hledaného výrazu. Například místo několika výrazů *vyhledávání, vyhledávat, vyhledat, vyhledávací* ... uvedeme jen jeden výraz s hvězdičkou: *vyhleda** a dostaneme adekvátní termíny k dotazu.

Příklad: **otazník ?** zastupuje pouze jeden znak, knihovn? (bude hledat – knihovna, knihovně, knihovní).

Při svém vyhledávání v databázích, popř. v elektronických katalozích knihoven se můžete setkat i se **stop slovníky**. Při indexování databází jsou některá slova předem vyloučena – ignorována pro vyhledávání. Většinou jsou to mluvnické členy, spojky, předložky a citoslovce. Některé systémy samy vyřadí stop slova z uživatelského dotazu. Je dobré si také uvědomit, že při hledání hlavně v cizích databázích nemůžete používat u českých jmen autorů diakritická znaménka (například v databázi Web of Science, která je citační a zjišťuje mj. i citovanost českých autorů).

1.2 Typologie dokumentů

Knihovní fond je souhrnem všech dokumentů, které knihovna vlastní a svým uživatelům nabízí. Mohou to být:

Tištěné dokumenty:

- knihy / monografie (beletrie neboli krásná literatura, odborná literatura, populárně naučná literatura),
- kartografické dokumenty (mapy, plány),
- hudebniny (noty, zpěvníky),
- pokračující zdroje (dokumenty bez předem určeného konečného data vydání),
- seriály (noviny a časopisy, ročenky, periodické sborníky, výroční zprávy),
- integrační zdroje (průběžně aktualizované dodáváním nových částí, např. publikace složené z volných listů),
- grafika,
- normy,
- patenty.

2 DATABÁZE A PORTÁLY PRO VYHLEDÁVÁNÍ BIBLIOGRAFICKÝCH INFORMACÍ

2.1 Souborný katalog ČR

<https://aleph.nkp.cz/F/>

Souborným katalogem nazýváme katalog knihoven obsahující částečně nebo v úplnosti záznamy dokumentů více knihoven. Záznamy obsahují sigly knihoven, které identifikují vlastníka dokumentu.

Souborný katalog ČR naleznete na www.nkp.cz – Katalogy a databáze – Souborný katalog.

Ve své bázi SK ČR soustřeďuje údaje o dokumentech z fondů českých knihoven a informačních institucí.

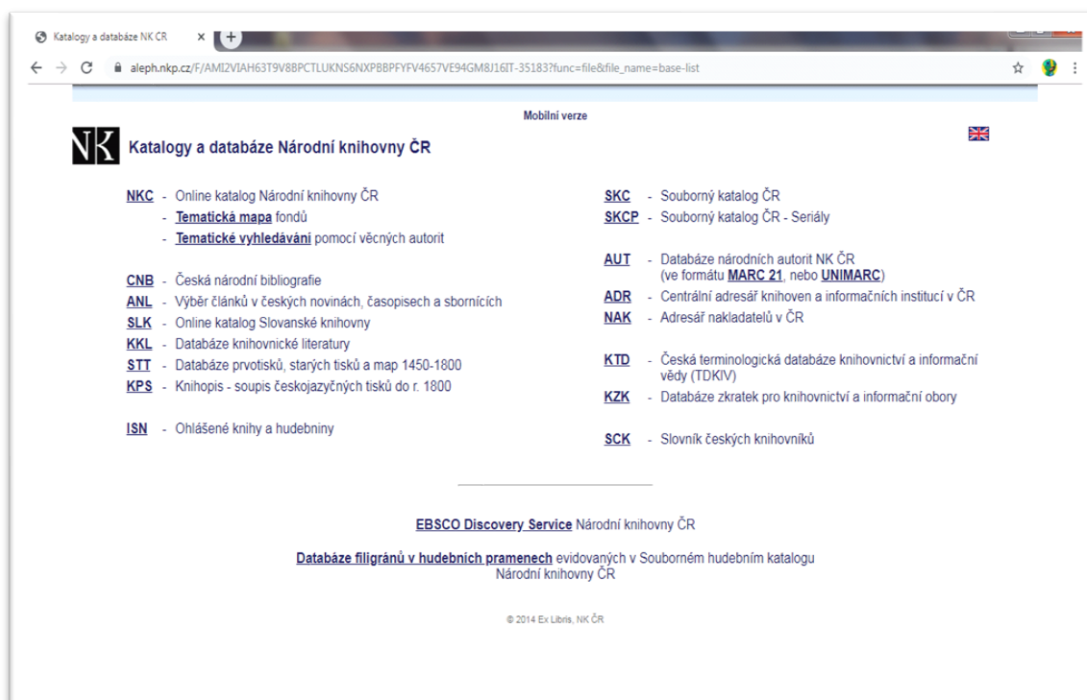
V elektronické podobě je Souborný katalog ČR budován od r. 1995 a obsahuje více než 7 mil. záznamů českých a zahraničních monografií, speciálních dokumentů a seriálů (časopisy, sborníky, zprávy z konferencí...).

Ve vyhledaných záznamech uživatel najde informaci o dostupnosti dokumentu, resp. o knihovně nebo knihovnách, ve kterých si může vyhledaný dokument vypůjčit. Informace o knihovně (vlastníkovi dokumentu) je vyjádřena jednak siglou, jednak zkratkou knihovny. Kliknutím na siglu získá uživatel více informací o vlastníkovi dokumentu (adresu, telefonní čísla, e-mailové adresy a URL adresy).

Z řady vyhledaných záznamů je možné propojit se přímo do lokálních katalogů knihoven (vlastníků dokumentů) a získat tak aktuální informaci o momentální dostupnosti dokumentu v konkrétní knihovně (např. zda je dokument v knihovně k dispozici nebo je právě vypůjčen). V záznamech seriálů jsou kromě sigly a zkratky knihovny uvedeny také údaje o odebíraných ročnících. U některých titulů seriálů je možné propojení na plný text.

SK ČR je jedním z nejdůležitějších a nejčastěji využívaných volně dostupných zdrojů tohoto druhu. Katalog pracuje v knihovním automatizovaném systému Aleph a je možno v něm vyhledávat i prostřednictvím Centrálního portálu českých knihoven Knihovny.cz

Vyhledávání v Souborném katalogu

WWW rozhraní SK ČR je určeno k vyhledávání dokumentů a jejich lokalizaci, což je primárním posláním každého souborného katalogu.

Vyhledávat lze buď v celé bázi SKC, v dílčí bázi Monografie a speciální dokumenty nebo v dílčí bázi Seriály.

Je možné využít základní vyhledávání, rozšířené vyhledávání, vyhledávání v rejstřících nebo provádět nejrůznější dotazy zadáváním klíčových slov.

Základní vyhledávání umožňuje vyhledat dokument podle:

- názvu,
- autora,
- předmětu (klíčového slova),
- roku vydání,
- ISBN aj.

Rozšířené vyhledávání umožňuje složitější dotaz kombinací hledání údajů z více polí. Vyhledávání lze omezit kódem země vydání a jazykem dokumentu, popřípadě druhem dokumentu.

Expertní prohledávání báze umožňuje vyhledávání CCL pomocí "prefixů" (zkratk). Při kombinaci různých údajů je nutné používat logické operátory AND, OR a NOT a závorky. Pro krácení (zleva i zprava) se používá znak ? nebo * (např. zadáním zoolog? se vyhledají záznamy, které obsahují slova zoolog, zoologie, zoologický, zoological atd.). Znak ? slouží i jako zástupný znak, např. pro nalezení slov v různých pravopisech (pre?ident vyhledá jak záznamy se slovem president, tak prezident).

Označením Ano pro Blízkost slov? se vyhledají pouze záznamy, kde jsou zadaná slova vedle sebe v příslušném pořadí.

ÚKOL

Uživatel si přeje najít nejnovější mapu Moravskoslezských Beskyd, kterou by si mohl vypůjčit z kterékoli knihovny v Olomouci.

1. Na webu Souborného katalogu zadáme termín Moravskoslezské Beskydy. Jako druh dokumentu vybereme MAPY
2. Vyhledanou množinu dokumentů seřadíme dle roku vydání
3. Zobrazíme si biografický záznam mapy společně se selekčními údaji, kterou vlastní Vědecká knihovna v Olomouci

ŘEŠENÍ ÚKOLU

1. zadání kritérií

SKC - Souborný katalog České republiky (CASLIN)

EBSCO Discovery Service NK ČR [Informace o Souborném katalogu ČR](#)

EBSCO Discovery Service

Klíčová slova:

☐ Plné texty ☒ Dostupné v kolekci NK ČR ☐ Pouze katalogy NK ČR

Základní vyhledávání

Vyberte údaj pro vyhledávání:

Zadejte slovo nebo slovní spojení:

Druh dokumentu: ☐ pouze dokumenty v češtině

Blízkost slov? ☒ Ne ☐ Ano

Pro další informace použijte tabulku [kódů jazyka](#), tabulku [kódů zemí](#) a tabulku [kódů druhů dokumentů](#).

Prohlížení rejstříků

Vyberte rejstřík k prohlížení:

Zadejte heslo k otevření rejstříku:

2. výsledek vyhledávání, seřazeno dle roku vydání

SKC - Výsledky dotazu: Slova-Všechna pole= moravskoslezské beskydy and Druh dokumentu= mapy

Limit pro seřídění a zobrazení je 2500 záznamů.

Záznamy 1 - 10 z 146

#	Název	Autor	Nakladatel	Rok vyd.	Vlastník
1	Lysá hora		Frydek-Místek : Turistické informační centrum Frydek-Místek, Praha : Trasa,	[2019]	ABA001
2	Moravskoslezské Beskydy : turistická mapa 1:50 000			2019	ABA001 - OLA001
3	Beskydská magistrála : zima = Beskydy cross-country highway : winter = Magistrála Beskidzka : zima = Beskidien-Magistrale : Winter : 1:67 000		[Ostrava] : Moravskoslezský kraj,	[2018?]	OSA001
4	Beskydská magistrála : léto = Beskydy cross-country highway : summer = Magistrála Beskidzka : lato = Beskidien-Magistrale : Sommer : 1:67 000		[Ostrava] : Moravskoslezský kraj,	[2018?]	OSA001
5	Moravskoslezské Beskydy : turistická mapa 1:40 000 + cyklotrasy / vydal a zpracoval SHOCart, spol. s r.o.	SHOCart (firma)	Zádveřice : SHOCart,	2018	ABA001 - OLA001 - ZLG001
6	Moravskoslezské Beskydy : cykloturistická mapa 1:60 000 / vydal a zpracoval SHOCart, spol. s r.o.	SHOCart (firma)	Zádveřice : SHOCart,	2018	ABA001 - OLA001 - ZLG001
7	Moravskoslezské Beskydy / Rudolf Ropok	Ropok, Rudolf, 1970-	Potštejn : Rudolf Ropok ; Liberec : Turistický deník,	2018	ABA001 - HKA001 - OLA001 - OSA001
8	Moravskoslezské Beskydy : turistická mapa 1:50 000 / vydal a zpracoval SHOCart, spol. s r.o.	SHOCart (firma)	Zádveřice : SHOCart,	2018	ABA001 - OLA001 - ZLG001
9	Beskydy jih : Bílá - Frenštát o. Radhoštěm - Horní Bečva - Hutisko Solanec - Ostravice - Rožnov o. Radhoštěm - Veleňská Bystřice - Staré Hamry - Visalaje - Zásava : cykloturistická, turistická a lyžařská mapa 1:25 000 / aktualizace a tvůrčí přepracování Geodézie On Line, spol. s r.o.	Geodézie On Line (firma)	Česká Lípa : Geodézie On Line, spol. s r.o.,	2017	ABA001 - KLG001 - ULA001 - OLA001 - OSA001 - PNA001

3. vyhledaný záznam vč. selekčních údajů

SKC - Úplné zobrazení záznamu

V základním (standardním) zobrazení získáte kliknutím na údaje v poli **Ve fondu** informace o příslušné knihovně, která dokument vlastní. Pokud knihovna poskytuje údaje k propojení do lokální báze, kliknutím na tlačítko **Lokální záznam** zjistíte aktuální stav exemplářů/jednotek a možnost výpůjčky (otevírá se **samostatné okno** prohlížeče).

Zvolte formát: [Standardní](#) -- [Katalogizační záznam](#) -- [Stručný záznam](#) -- [MARC](#) -- [Citeaza](#)

Záznam 2 z 146

Název	● Moravskoslezské Beskydy : turistická mapa 1:50 000	
Vydání	8. vydání	
Měřítko	Měřítko 1:50 000 (E 17°57'25"-E 18°27'57"N 49°37'11"-N 49°22'50")	
Nakladatel	Praha : Trasa, 2019	
Popis (rozsah)	1 mapa : barevná ; 58 x 89 cm, na listu 58 x 103 cm, složeno na 20 x 13 cm	
Typ obsahu	kartografický obraz	
Typ nosiče	list	
Ve fondu	● ABA001 [NK ČR Praha] -- prezenční Lokální záznam ● OLA001 [Vědecká knihovna Olomouc] -- sign. 1-359.396 Lokální záznam	
Zobrazit na mapě		
Číslo nár.bibl.	crb00308896	
ISBN	978-80-7324-541-2 (složeno)	
Edice	Edice Klubu českých turistů : 96	
Další korporace	● Klub českých turistů (1990-)	
Poznámka	Obsahuje rejstřík Vlastivědný text na rubu	
Skupina Konspektu	913(437) - Geografie Česka a Slovenska, realie, cestování 912 - Mapy, Atlasy, Globy	
Předmět. heslo	● oblasti turistika -- Česko	
Předmět. heslo	● Moravskoslezské Beskydy (Česko a Slovensko - poholí)	
Forma a žánr	* turistické mapy	
Quetion. číslo	000704817	

2.2 ANL (databáze článků)

<https://aleph.nkp.cz/F/>

Báze ANL je soubornou databází bibliografií výběrově zpracovaných článků a statí, které jsou obsaženy v seriálech (periodicky vycházejících dokumentech) a sbornících, v malé míře v monografiích vydávaných na území ČR. Báze vznikla v rámci Kooperačního systému článkové bibliografie. Excerptní základna kooperačního systému se průběžně mění.

Excerptované časopisy se dělí do dvou oblastí:

- celostátně vydávané odborné časopisy a sborníky,
- regionální časopisy, sborníky a noviny.

Historicky jsou zde zpracována periodika od roku 1990. V bázi je více než 1,5 mil. záznamů s ročním přírůstkem cca 60 000. Bibliografické záznamy jsou doplněny o aktualizované odkazy na plné texty (20 % článků), které jsou označeny jako „Plný text“. Druhý typ odkazů na plné texty, označených jako „Digitalizovaný dokument“, směřuje do digitálního archivu Kramerius Národní knihovny ČR a texty nemusí být volně online přístupné.

Koordinace a správa celé báze ANL, vedena pod hlavičkou Národní knihovny, je v současnosti zajišťována pracovníky SVK Hradec Králové a pracovníky NK ČR. Bohužel se již několik let nedaří zajistit pracoviště v rámci NK ČR. Od roku 2012 je báze plněna záznamy pomocí kooperativních projektů 15 knihoven ČR v rámci projektu VISK 9/1.

Do báze ANL přispívají záznamy krajské knihovny, specializované odborné a univerzitní knihovny.

Vyhledávání je obdobné jako v SK ČR. K vyhledávání je možno použít společný soubor slov ze všech indexovaných údajů nebo lze specifikovat určité pole, které má zadané slovo obsahovat, např. název článku, autor, zdrojový dokument aj.

2.3 Česká národní bibliografie (ČNB)

<https://aleph.nkp.cz/F/>

Jedním z úkolů Národní knihovny České republiky je povinnost archivovat a informovat o dokumentech vydaných na území ČR prostřednictvím národní bibliografie. NK plní tuto funkci od 20. let 20. století, kdy získala právo tzv. povinného výtisku na knihy. Postupem času se měnilo složení české národní bibliografie – přibývaly nové typy dokumentů – i způsob její prezentace, od roku 1996 je vydávána v elektronické podobě.

Databáze obsahuje dokumenty vydané na území České republiky. Jedná se zejména o záznamy dokumentů zaslaných do NK ČR, které knihovny získaly prostřednictvím povinného výtisku.

Báze zahrnuje:

- české knihy,
- česká periodika,
- grafické dokumenty,
- hudebniny,
- kartografické dokumenty,
- zvukové záznamy,
- elektronické zdroje.

Národní bibliografie je důležitým informačním zdrojem zejména pro katalogizaci, akvizici, ověřování autorství a nakladatelský průmysl.

2.4 Centrální portál knihoven (CPK)

<https://www.knihovny.cz/>

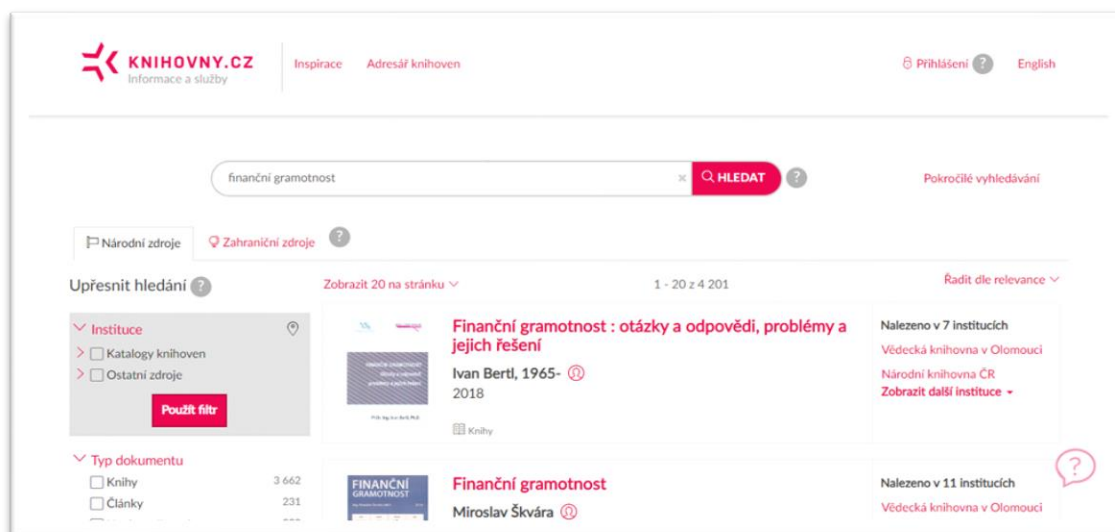
Portál Knihovny.cz umožňuje přístup ke službám, fondům a informacím o akcích českých knihoven na jednom místě komukoli, odkudkoli a kdykoli a řeší zdánlivě jednoduchý problém: uživatel potřebuje sehnat konkrétní titul nebo informace k určitému tématu, pokud možno snadno a rychle.

Portál Knihovny.cz je knihovní služba, která si klade za cíl zpřístupnit čtenářům z celé ČR všechno z českých knihoven na jednom místě, ke snadnému a rychlému vypůjčení, stažení či jinému způsobu užití (v případě elektronických informačních zdrojů).

Současná podoba portálu Knihovny.cz je výsledkem dlouhých diskuzí řešitelského týmu projektu s experty na uživatelské scénáře a user experience,

zkoušení uživatelských scénářů na zástupcích různých kategorií potenciálních uživatelů přímo v terénu a dlouhých měsíců testování.

Portál Knihovny.cz pod mottem “České knihovny na jednom místě” nabízí v současné době cca 12,5 miliónů dokumentů. Nejvýraznějším prvkem úvodní obrazovky je jediné vyhledávací okno s nápisem HLEDAT. Vyhledávání informace o dokumentu ale není v případě portálu Knihovny.cz cílem, je začátkem cesty k jeho získání, pokud uživatel stiskne u dokumentu tlačítko TO CHCI.

Portál zajišťuje od roku 2019 vyhledávání ve vybraných oborových bránách (IREL, KIV, MUS a TECH). Jedná se o tzv. řezy portálu Knihovny.cz – lze v nich vyhledávat pouze dokumenty ze zdrojů zapojených do portálu, které tematicky souvisejí se zaměřením oborové brány.

Vyhledávat v rámci oborových bran můžete na následujících adresách:

- <https://irel.knihovny.cz/>
Oborová brána pro mezinárodní vztahy
- <https://kiv.knihovny.cz/>
Oborová brána pro knihovnictví a informační vědu
- <https://mus.knihovny.cz/>
Oborová brána pro témata hudby a hudební vědy
- <https://tech.knihovny.cz/>
Oborová brána pro oblast technických informací

2.5 Zdravotnické databáze

2.5.1 MEDICÍNSKÁ VIRTUÁLNÍ KNIHOVNA

<https://www.medvik.cz/bmc/>

Knihovní informační systém **Medvik** provozuje Národní lékařská knihovna.

Národní lékařská knihovna buduje národní registrující bibliografii pro odvětví lékařství (biomedicíny) a zdravotnictví, která zachycuje od roku 1947 veškeré odborné písemnictví vydané na území České republiky a práce českých autorů vydané v zahraničí.

Do systému Medvik jsou zapojeny následující instituce:

- Národní lékařská knihovna,
- Oddělení vědeckých inf. při MZ ČR,
- Institut klinické a experimentální medicíny,
- Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví,
- Krajská zdravotní a.s. (Masarykova nemocnice Ústí n. Labem, Děčín, Teplice, Chomutov, Most), Medicínský Index, o.p.s.,
- Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů,
- Oblastní nemocnice Náchod a.s.,
- Státní ústav pro kontrolu léčiv,
- Ústav hematologie a krevní transfuze.

Prostřednictvím portálu Medvik můžete:

- nalézt relevantní dokumenty,
- zjistit jejich uložení v knihovnách,
- objednat si výpůjčku nebo kopii,
- vyhledat a uložit bibliografické záznamy pro další práci,
- získat citace dokumentů v mnoha formátech,
- přistupovat k online časopisům a databázím.

V systému Medvik lze prohledávat:

- článkovou bibliografii Bibliographia Medica Čechoslovaca (BMČ),
- katalogy knihoven integrovaných v systému Medvik,
- báze jmenných a věcných autorit,
- heslář Medical Subject Headings (MeSH),
- adresář lékařských a zdravotnických knihoven.

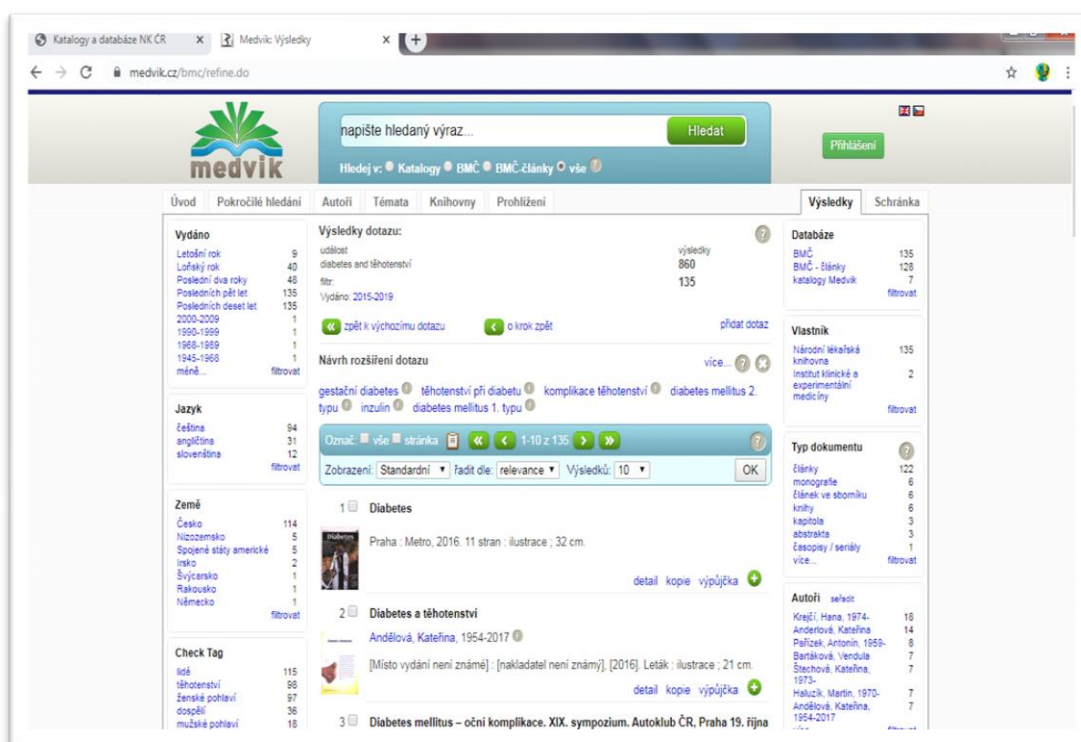
Vyhledávání

Je možné prohledávat:

- **Katalogy** – hledá knihy, časopisy a další dokumenty v katalogích knihoven Medvik,
- **BMČ články** – hledá články převážně českých autorů v databázi Bibliografia medica čechoslovaca (BMČ),
- **Vše** – prohledávají se najednou katalogy Medvik i BMČ.

Tipy pro vyhledávání:

Vyhledávání probíhá ve všech položkách záznamu. Klíčová slova můžete zadávat v češtině i v angličtině. Zadáte-li více klíčových slov současně, jsou automaticky spojena operátorem **AND**.

Lze používat operátory **OR** a **NOT** – ty však musíte do dotazu zapsat. Při zadávání dotazu můžete použít * pro pravostranné rozšíření, např. kardio* vyhledá **kardiologie**, **kardiomyopatie**, **kardiovaskulární** aj. Chcete-li vyhledat přesnou frázi, použijte uvozovky, např. "**hypertrofická kardiomyopatie**".

Pro vyhledávání dle názvu dokumentu, konkrétního autora, časopisu, předmětu (deskriptor MeSH, klíčová slova) nebo akce, používáme formuláře na úvodní stránce.

2.5.2 PUBMED

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/>

PubMed je volně přístupné rozhraní k databázi MEDLINE, která obsahuje citace a většinou i abstrakta biomedicínských odborných článků v angličtině a dalších jazycích. PubMed je provozován United States National Library of Medicine a National Institutes of Health. Většina záznamů obsahuje volný přístup k abstraktu, tj. k souhrnu článku. Abstrakty a citace neboli záznamy článků a studií jsou v angličtině. PubMed obsahuje články v mnoha jiných jazycích, vč. češtiny. Přístupy do plných textů záleží na vydavateli časopisů. Většina plných textů je zpoplatněna a přístupná ze sítí institucí, které vlastní licenční smlouvy k přístupům. Informace o přístupu k plnému textu je u každého záznamu/bibliografické citace.

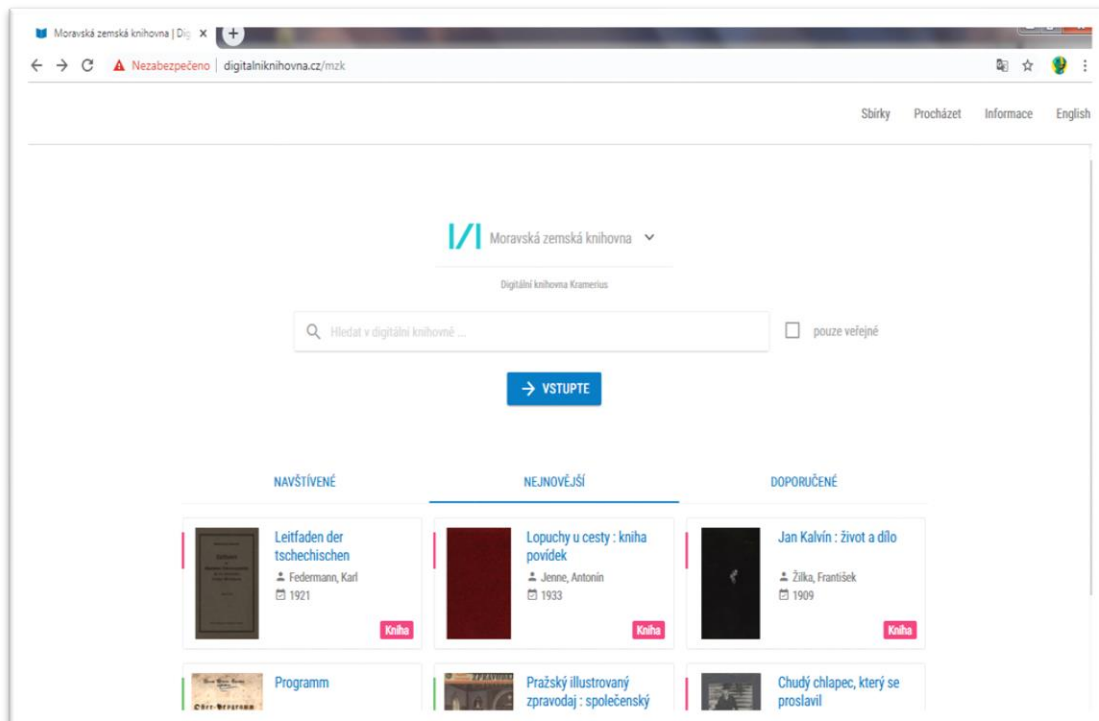
Na úvodní stránce je defaultně nastaveno vyhledávání v databázi PubMed. Do okna pro vyhledávání lze zadávat dotaz, funguje zde našeptávač. Jednoduché vyhledávání funguje jako rychlý vhled do potřebné problematiky a zjištění, nakolik je termín (slovní spojení, klíčové slovo) v databázi PubMed obsažen a kolik článků se k tématu vztahuje.

Pokročilé vyhledávání nalezneme pod Advanced search. Je zde možné kombinovat klíčová slova pomocí booleovských operátorů: AND, OR, NOT. V rozrolovacím menu je možné si definovat, v jakém poli se má termín nacházet (např. Title/Abstract).

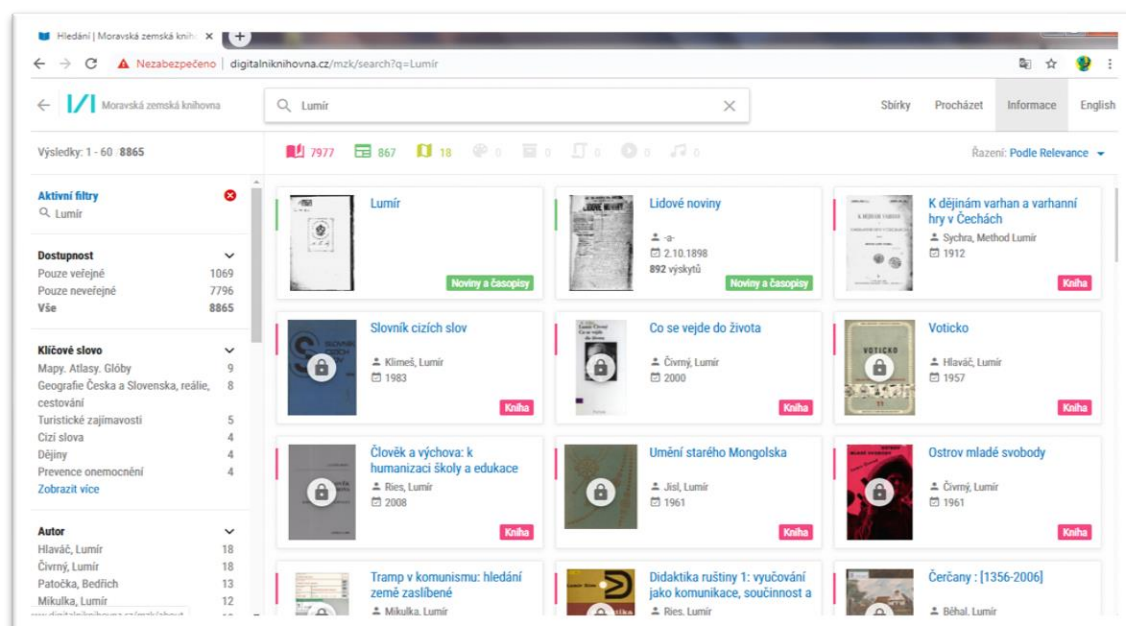
3 DIGITÁLNÍ KNIHOVNY

3.1 Digitální knihovna ČR

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk>

Digitální knihovna nabízí digitální dokumenty prostřednictvím systému Kramerius a obsahuje jak volná, tak autorsky chráněná díla různých žánrů ve webovém rozhraní s přístupem k více digitálním knihovnám v ČR. Design webu Digitální knihovny přináší jednoduchý a srozumitelný způsob práce s digitálními dokumenty. Provozovatelem Digitální knihovny je Moravská zemská knihovna v Brně.

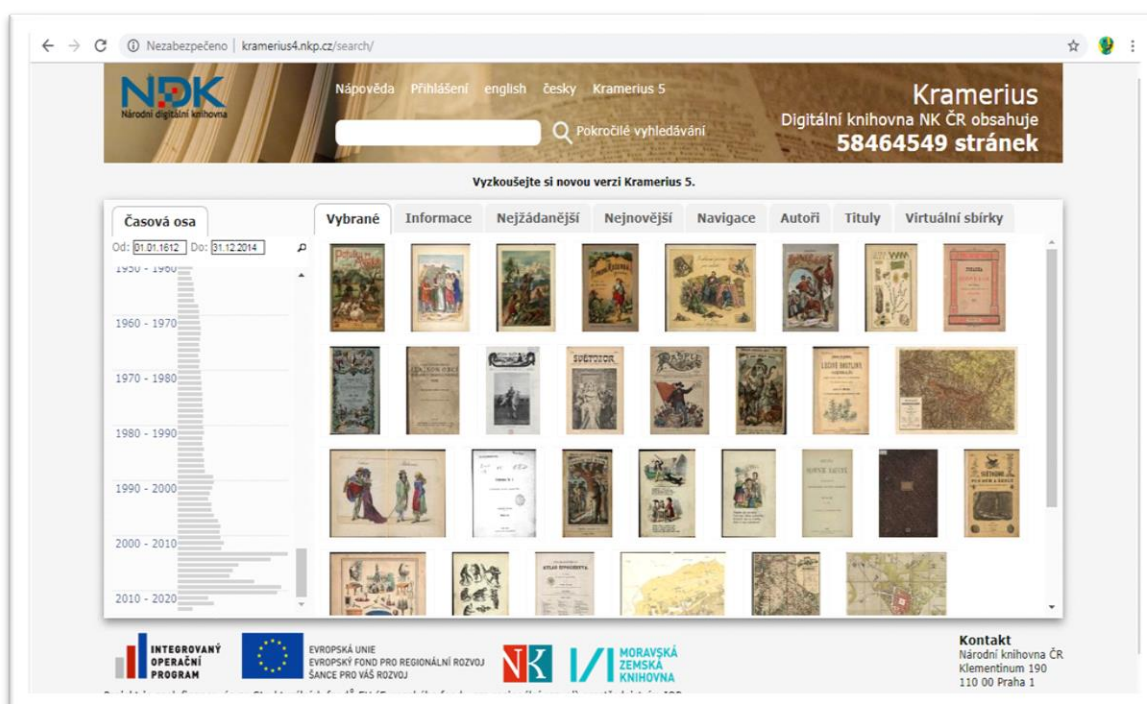
V Digitální knihovně najdeme digitalizované knihy, noviny a časopisy, mapy, rukopisy, archiválie, zvukové nahrávky, grafiky, hudebniny a elektronické dokumenty vytvořené přímo v digitální podobě (např. odborné sborníky).

Přístup do digitálních knihoven v ČR je omezen autorskými právy. Dokumenty můžeme dělit na:

- **veřejné** – volná díla, nevztahují se na ně autorská ani nakladatelská práva, jsou přístupné odkudkoliv,
- **neveřejné** – autorsky chráněná díla, která jsou chráněna autorskými či nakladatelskými právy (platí 70 let od úmrtí autora a 50 let od vydání, noviny a časopisy 70 let od vydání); prohlížet a tisknout je můžete pouze na počítačích v dané knihovně (pozor, nelze stahovat ani kopírovat).

3.2 DK Národní knihovny v Praze

<http://kramerius4.nkp.cz/search>

Obsahuje plné texty dokumentů bohemikální produkce 19.–21. století zdigitalizovaných v rámci projektu Národní digitální knihovny. Umožňuje též přístup k uživatelsky zajímavým a žádaným publikacím od r. 1801 do současnosti a historickým dokumentům do roku 1801 včetně překladů plných textů.

3.3 DK Moravskoslezského kraje

<https://camea2.svkos.cz/search/>

Krajské knihovny na svých stránkách zpřístupňují Digitální knihovny svého regionu. Např. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě buduje svou vlastní DK, kde můžete nalézt dokumenty významné pro dějiny obcí, měst i regionálních celků, pro poznání průmyslového vývoje spojeného s těžbou uhlí, rozvoje spolkové činnosti, kultury, dělnického a sociálního hnutí atd. na území dnešního Moravskoslezského kraje.

Cílem knihovny je zpřístupnit na jednom místě významné dokumenty paměťových institucí celého kraje. Digitalizují se dokumenty často půjčované nebo ve špatném stavu nejen z vlastního knihovního fondu, ale také z fondů jiných paměťových institucí v kraji (Archiv města Ostravy, Ostravské muzeum, Knihovna města Ostravy, Slezské zemské muzeum v Opavě, Muzeum Těšínska, Muzeum Novojičínska, Muzeum v Bruntále a Muzeum Beskyd ve Frýdku-Místku).

3.4 Manuscriptorium

<http://www.manuscriptorium.com/cs>

Jedná se o volně dostupnou digitální knihovnu, která umožňuje snadný přístup k soustředěným informacím o historických fondech. Cílem celého projektu je zpřístupnit existující digitální obsah pomocí jednotných nástrojů tak, aby byl co nejlépe dostupný, a proto digitální knihovna agreguje dokumenty mnoha významných institucí nejen ze zemí Evropské Unie.

Služby využívají badatelé v kulturních a historických institucích, studenti, učitelé a v neposlední řadě také zapálení laici. Manuscriptorium zajišťuje informace o fyzickém dokumentu, nebo přímo zobrazení jeho digitální kopie dokumentu.

Uživatelské rozhraní slouží ke snadnému vyhledávání a prohlížení dokumentů a umožňuje vytváření osobních kolekcí a virtuálních dokumentů.

Manuscriptorium je subagregátorem Europeany pro oblast historických fondů.

ÚKOL

Vyhledejte dílo autora Dalimila s názvem **Kronyka Boleslawská**.

Pro hledání si zvolíme digitální knihovnu rukopisů a starých tisků, tj. Manuscriptorium.

ŘEŠENÍ ÚKOLU

- 1) v pokročilém vyhledávání zadáme v políčku AUTOR – Dalimil a v políčku TITULY – doplníme název dokumentu **Kronyka Boleslawská**

The screenshot shows the search results for 'Kronyka Boleslawská' by Dalimil. The search criteria are: Hledaný výraz (empty), Slova kdekoliv, Hledat, Zpřesnit, and Vyhledávací nástroje. The results list three entries, all by Dalimil, with the title 'Kronyka Boleslawská'. The first entry is highlighted in red. The details for the first entry are shown on the right:

Titul	Kronyka Boleslawská :
Autor	Dalimil
Místo	Wytisštěná v Praze
Nakladatel, tiskár	Jan Josef Diesbach
Datace	1786
Jazyk	cs
Forma dokumentu	codex
Rozsah	[30], 340 [i.e. 338] s. : 8" (17 cm)
Matériál	chart
Licence	Bez autorských práv - Neužívejte komerčně

A 'NON-COMMERCIAL USE ONLY' logo is visible in the bottom right corner of the details section.

- 2) výsledkem je naskenovaný plný text tohoto dokumentu, který můžeme prohlížet po jednotlivých stránkách

The screenshot shows the search results for 'Kronyka Boleslawská' by Dalimil, displaying a grid of scanned pages. The search criteria are the same as in the previous screenshot. The results list three entries, all by Dalimil, with the title 'Kronyka Boleslawská'. The first entry is highlighted in red. The details for the first entry are shown on the right:

Titul	Kronyka Boleslawská :
Autor	Dalimil
Místo	Wytisštěná v Praze
Nakladatel, tiskár	Jan Josef Diesbach
Datace	1786
Jazyk	cs
Forma dokumentu	codex
Rozsah	[30], 340 [i.e. 338] s. : 8" (17 cm)
Matériál	chart
Licence	Bez autorských práv - Neužívejte komerčně

A 'NON-COMMERCIAL USE ONLY' logo is visible in the bottom right corner of the details section. The grid of scanned pages is shown on the right, with the first page highlighted in red.

4 INFORMAČNÍ ZDROJE PRÁVNÍCH INFORMACÍ

4.1 ASPI

<https://www.wolterskluwer.cz/cz/aspi/o-aspi/o-aspi.c-24.html>

Automatizovaný systém právních informací zachycuje vývoj právní kultury na území současné České a Slovenské republiky v průběhu uplynulých dvou století. Texty právních předpisů jsou v původním i aktualizovaném znění. ASPI dále zahrnuje Vybrané předpisy Evropské unie, Celní sazebník a Kodex kanonického práva.

4.2 Beck – online

<https://www.beck-online.cz/>

Beck-online je právním informačním systémem, který svým uživatelům zpřístupňuje nejen denně aktualizované právní předpisy, ale také veškerou oficiální judikaturu nejvyšších soudů ČR a velké množství judikatury a periodické i neperiodické literatury nakladatelství C.H. Beck, která je s legislativou důsledně provázána.

4.3 Codexis

<https://atlasconsulting.cz/software/codexis/>

CODEXIS® je národní a evropský právní systém. Obsahuje právní předpisy ČR, judikaturu ČR, předpisy ES / EU, judikaturu soudních institucí ES / EU a odbornou právní a ekonomickou literaturu.

4.4 Zákony pro lidi

<https://www.zakonyprolidi.cz/>

Na tomto portálu naleznete všechny předpisy Sbírky zákonů v aktuálním znění. Jsou k dispozici ve třech způsobech používání.

1. Zdarma bez přihlášení,
2. Zdarma s rozšířenými možnostmi po registraci,
3. Nadstandardní placená verze PLUS nabízející pokročilé funkce.

Portál nabízí:

- chronologický rejstřík, tj. všechny předpisy a částky (zákon, vyhlášky, nařízení vlády) vyhlášené ve Sbírce zákonů od roku 1945 v přehledném uspořádání,
- věcný rejstřík – předpisy jsou uspořádány tematicky podle sestaveného slovníku a seřazené dle četnosti použití,

- nové vyhlášené předpisy,
- nové účinné předpisy,
- nová konsolidovaná znění,
- zrušené předpisy.

ÚKOL

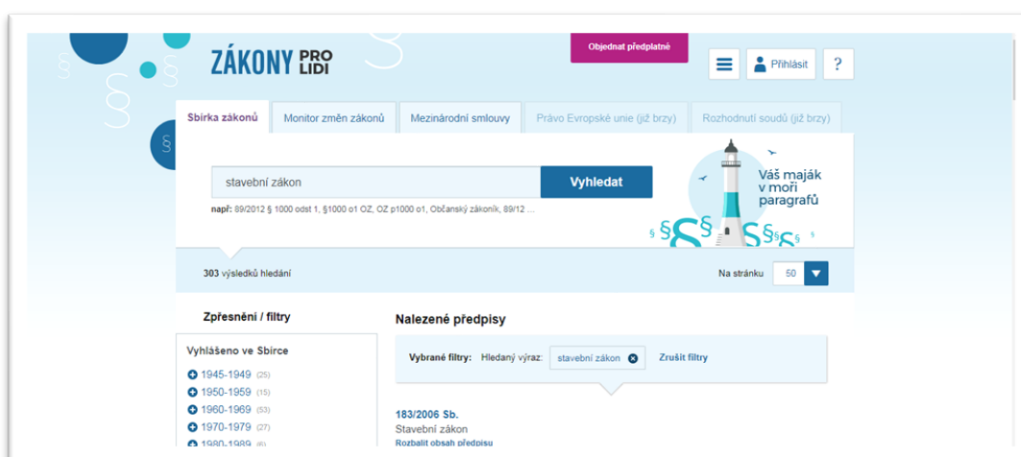
Z volně přístupných zdrojů vyhledejte § 30 Stavebního zákona č. 183/2006 týkající se územní studie.

ŘEŠENÍ ÚKOLU

- 1) na webu www.zakonyprolidi.cz zadejte do vyhledávacího políčka: stavební zákon, z množství nalezených odpovědí vyberte zákon č. 183/2006

- 2) ve vyhledávacím políčku Stavebního zákona, doplňte: § 30 a v textu se vyhledá přímo tento paragraf

SHRNUTÍ STUDIJNÍHO TEXTU

Předkládaný studijní text by měl pomoci při vyhledávání informací z nejrůznějších informačních zdrojů. Pro uživatele se hledání jakýchkoliv informací stává čím dál tím složitější z důvodu velkého množství informačních zdrojů také díky tomu, že informace na internetu a ve zdrojích vznikají čím dál rychleji a uživatel se často cítí informacemi zahlcen.

V textu najdeme odpovědi na všechna kritéria hodnocení, které se u zkoušky z tohoto předmětu mohou objevit – text tedy odpovídá na otázky, jak určit selekční údaje v bibliografickém záznamu, zabývá se vyhledáváním kartografických dokumentů, hudebnin i rukopisů. Vyhledávání faktografických informací je zde předvedeno na vyhledání konkrétního paragrafu určitého zákona ve volně dostupném informačním zdroji.

Samostatná kapitola je věnována vyhledávání dokumentů v digitálních knihovnách, to je zde popsáno na příkladu vyhledání kroniky v Manuscriptoriu.

Předkládaný text by měl nastínit, jak může knihovník pomoci uživateli definovat jeho informační potřebu a naučí jej nasměrovat ke správnému informačnímu zdroji. Orientace v informačních zdrojích a znalost jejich vyhledávacích systémů je pro práci knihovníka v současné době nezbytná.

LITERATURA

České oborové bibliografie: sborník z interdisciplinárního semináře. Vydání první. Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR, v.v.i., 2017. 202 stran. Bibliographica; sv. 2. ISBN 978-80-88069-46-1.

FABIÁN, Ondřej. *Elektronické informační zdroje* [online]. 2010, 191 s. [cit. 2019-04-11]. Dostupné z: <http://search.mlp.cz/cz/titul/elektronicke-informacni-zdroje/4233707/>

HARTMANOVÁ, Květa. Co může nabídnout badatelům i knihovnám oborová brána Umění a architektura (ART). *Čtenář*. 2009, roč. 61, č. 1, s. 20-25. ISSN 0011-2321. Dostupné také z: <https://svkkl.cz/ctenar/archiv/2009>.

KAČÍN, Radovan a Václav ŠUBRTA. Dobré zdroje a špatní uživatelé? Možnosti marketingu informačních zdrojů. In: *Inforum 2004: 10. konference o profesionálních informačních zdrojích* [online]. Praha, 25.-27.5.2004 [cit. 2019-10-03]. Dostupné z: https://www.inforum.cz/pdf/2004/Kacin_Radovan.pdf

KAPOUN, Pavel. *Informační zdroje*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, katedra informačních a komunikačních technologií, 2013. 77 s. ISBN 978-80-7464-400-9.

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: <http://aleph.nkp.cz/cze/ktd>

NOVOTNÝ, Jaroslav. Mezi bibliografickou informací a její reprezentací: informace v teorii bibliografického záznamu. *Knihovna: knihovnická revue*. 2010, roč. 21, č. 1, s. 32-47. ISSN 1801-3252. Dostupné také z: <http://knihovna.nkp.cz/knihovna101/10132.htm>

PAPÍK, Richard. 2011. *Strategie vyhledávání informací a elektronické informační zdroje*. V Tribunu EU vyd. 1. Brno: Tribun EU, 2011. 169 s. ISBN 978-80-7399-338-2.

STOKLASOVÁ, Bohdana a Petr Žabička. Portál Knihovny.cz střídá Jednotnou informační bránu. *Informace* [online]. 2018, č. 3 [cit. 2019-12-13]. ISSN 1805-2800. Dostupné z: https://www.lib.cas.cz/casopis_informace/portal-knihovny-cz-strida-jednotnou-informacni-branu/

SZOKE, Pavlína. Referenční a informační služby. In: *Knihovnické minimum: e-learningový kurz* [online]. [cit. 2019-09-18]. Dostupné z: <https://kurzy.knihovna.cz>

SZOKÉ, Pavlína. Elektronické informační zdroje na internetu. In: *Knihovnické minimum: e-learningový kurz* [online]. [cit. 2019-09-18].

Dostupné z: <https://kurzy.knihovna.cz>

Název:	Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování
Autor:	Mgr. Pavlína Szöke
Jazyková korektura:	Markéta Roupcová
Počet stran:	28